

הורינו

פרשת ויקהל - שקלים תשפ"ד 15

הורים נחן הכ

וכן מסיים שם, שכך נראה בדיון, שהרי ידוע לנו שהוקש כבוד אביו ואמו לכבוד המקום, וכשם שכבוד המקום כמלוא עיניו כך גם קימה לכיבוד אב ואם, שיעורה כמלוא עיניו.

ולכאורה תמוה הדבר איך מוכיח ההגהות מיימוניות מדברי רב יוסף את דין "כמלוא עיניו" הרי אדרבה, הגמרא אומרת "כי שמע קול כרעיה דאימיה" כשהוא שמע את קול צעדיה של אמו היה מזדרז לעמוד, ואם כן זה קשור דווקא לשמיעה ולא לראיה, ואיך ניתן להוכיח מכאן "כמלוא עיניו"?

ואפשר לתרץ שהרי ידוע מה שאומרת הגמ' בקידושין שרב יוסף היה סומא - עיוור, ואם כן דווקא אצלו לא שייך לכאורה "כמלוא עיניו", ורב יוסף בא ללמד כאן הלכה, ש"כמלוא עיניו" זה לא שיעור בראייה, אלא במרחק. ובמרחק שיעור שומע צעדים, זה מרחק של "מלוא עיניו" וצריך לעמוד. ולא דווקא בגלל שרואה בפועל. ואם מישהו יושב עם הגב למקום בו עוברים אביו או אמו, יצטרך לעמוד, שהרי זה לא שיעור בראיה בפועל (שהרי את השכינה עצמה אינו רואה אלא רק את עמוד הענן), אלא שיעור במרחק, כפי שרב יוסף היה קם כששמע קול צעדי אמו, ואמר שקם כמו, בשיעור, שקמים מפני השכינה.

הורינו דברות קדשך

כיבוד אב ואם בפרשת השבוע עפ"י 'המאורות הגדולים', הגאון רבי שמשון קורלנדסקי שליט"א

וראה כל העם את עמוד הענן עומד פתח האהל וקם כל העם והשתחוו איש פתח אהלו (ל"ג, י')

הרמב"ם¹ כתב, וזה לשונו: ועומד מפניו (מפני אביו) כדרך שהוא עומד בפני רבו, דהיינו קימה מפני אביו כדין קימה מפני רבו. ובהגהות מיימוניות ציין מקור דברי הרמב"ם מהגמ' בקידושין (ל"א:): שרב יוסף "כי שמע קול כרעיה דאימיה דאתיא, אמר איקום מקמי שכינה דאתיא" (כאשר רב יוסף היה שומע קול צעדי אמו המתקרבים, היה אומר - אקום מפני השכינה שבאה). ובספר "אוצר כיבוד אב ואם" (אות רל"ה) כתב לבאר את דבריו של בעל ההגהות מיימוניות, שמתוך דברי רב יוסף "אקום כמו מפני השכינה" משמע שבא ללמד את השיעור של הקימה מפני האם - כמו מפני השכינה, כלומר, "כמלוא עיניו". שהרי הפסוק אומר "וראו כל העם והשתחוו איש פתח אהלו" ופירש רש"י שקמו לשכינה, ולומדים מכאן שהקימה קשורה לראיה - כמלוא עיניו.

1. פ"י מהל' ממרים, ה"ג

כשם שחובה על כל אחד ואחד מישראל ללמוד את ההלכות המצויות, כהלכות ברכות, שבת, שמירת הלשון ועוד, כך חובה על כל אדם ללמוד ולשנן את הלכות כיבוד אב ואם ומוראם, שמצווה זו היא תמידית בכל זמן, וחמורה היא עד מאוד, ואם לא ילמד את הלכותיה, מאין ידע היאך לקיימן, ויכשל בדברים רבים, מבלי לדעת שהוא נכשל.

ידידים.

ובספר 'מאה שערים'⁴ כתב שלאהוב ולכבד את אהובי אבותיו, ולקרבתם בכל מה שאפשר, זה 'מענפי הכיבוד'. ומביא ראיה לדבריו משלמה המלך שאמר לאביתר כי למרות שמגיע לו דין מוות כי הוא מורד במלכות, בכל זאת לא יהרוג אותו⁵ "כי-נְשָׂאֶת אֶת-אָרוֹן ה' אֲלוֹקִים לְפָנַי דָּוִד אָבִי, וְכִי הִתְעַנֵּיתִי, בְּכָל אֲשֶׁר-הִתְעַנְּהָ אָבִי", כלומר, שאע"פ שאביתר חתר תחת מלכות שלמה ומרד במלכות והיה חייב מיתה מצד הדין, ובכל זאת נמנע שלמה מלהמיתו, מכיון שהיה נאהב ע"י דוד אביו ויוצא ובא עמו בכל מלחמותיו ומצטער בצרתו. וכך גם מוכיח ממה שכתב במשלי⁶: רעך רוע אביך אל תעזוב. כלומר, כשם שיש לך שלא תעזוב ותיטוש רעך ומיודעך, כך ראוי לך ג"כ שלא תעזוב ותשכח רעי אביך ואהובי מפני כבודו. ומכאן ניתן ללמוד הלכה הנוגעת לנו, כי ייתכן שמלבד הכבוד הבסיסי שאנו מחויבים כלפי ידידי הורינו, כדי שלא לגרום להורינו צער ועגמת נפש, כך גם במקרה שאביו ואמו היו נוהגים בדרך מסוימת, יהיה עניין לנהוג כמוהם מול ידידיהם. ולדוגמה, לדאוג לאחד השכנים או הידידים שהיו רגילים לנסוע עם ההורים בטרמפ למקום עבודה וכדו' או לעשות עבורם דברים אחרים שהיו ההורים עושים, ואם משום מה ההורים נעדרים לזמן קצר כמו למשל שנסעו לחופשה, ייתכן כי יש עניין שהבן ימשיך את אותן קביעות כדי לגרום נחת להוריו וקיום רצונם.

הורינו דרך חיים

כיבוד אב ואם בהלכה ומנהג

כבוד הדודים וידידי הורי

חייב אדם בכבוד אחי אביו ואחי אמו, ודבר זה נכלל בכלל כיבוד אביו ואמו, אבל חיוב זה אינו מן התורה אלא מדרבן. דין זה אמנם לא הובא בשו"ע, אך כך כותב רבינו יונה בספר היראה (אות ג') וכתב שם שחכמים ז"ל דרשו דין זה מהפסוק "כבד את אביך ואת אמך", וכך כותב גם בספר 'חרדים'¹ וזה לשונו: ובכלל ריבוי "את" אביך "ואת" אמך, גם אחי אביו ואחי אמו. ואמנם מסייג ה'חרדים' דבריו וכותב שברור שמידת הכיבוד שונה, וכל הנכתב הוא בכך שחייבים לכבדם בדיבור, ויש אומרים גם במעשה "וכתבתו חיוב כל אלה בעניין כבוד התלוי בדיבור, ונראה שאותו דבר לעניין כבוד התלוי במעשה".

מה הוא שיעור החיוב כלפי הדודים? כתבו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, ומרן הגרב"צ אבא שאול זצוק"ל² שכאשר עוברים לפניו יקום מעט לכבודם - שזהו גדר הידור, ובוודאי כבודם יותר קל מסביו וסבתו, ויכבדם בדברים כל אחד כפי הראוי ומתאים לו, ויתעניין בשלומם ויברכם, וראוי לכתחילה לפנות אליהם תמיד בתואר "דוד", ו"דודה".

ומה לגבי ידידי ההורים?

כתב בחפץ חיים³ שבכלל כיבוד אב ואם, גם לכבד את ידידי ההורים - אלו שההורים רגילים לייקר ולכבד. ואם יבזה את אלו שההורים מכבדים, זה ייחשב כפגיעה בכבוד ההורים החפצים בכבוד אותם

1. מצוות עשה מן התורה, פרק ד' אות ז' 2. הובא במורא הורים וכבודם פרק ח' סל"ד הערה 37. 3. חפץ חיים על התורה שמות כ' י"ב 4. שער כ"א 5. מלכים א' פרק ב' פסוק כ"ו 6. משלי כ"ד, י'

מעשה אבות

סיפור מהחיים

היה זה בשנת תש"ח, בעיצומם של ימי המלחמות בארץ. כראש ישיבת בעלזא בירושלים, כיהן באותה עת הגאון החסיד רבי משה שובקס זצ"ל, דמות מופת של התמדת התורה ועמלה ביגיעה. לוח הזמנים של ראש הישיבה היה מוקפד וגדוש בסדרי לימוד, ולצידם היה סעיף אחד בסדר יומו, עליו שמר מכל משמר: מדי ערב, בקיץ כבחורף, בזמני עומס כבזמני שגרה, היה רבי משה עולה לבית אמו לביקור יומי קבוע, להרנין את ליבה ולשמח את נפשה.

בעד כל הון שבעולם לא יותר על ביקורו זה, גם בימי המלחמה הנוראיים שעברו על ירושלים הנצורה ואנשים מיעטו לבקר בחוצות, לא נסוג רבי משה ממנהגו זה. פגזים שרקו סביבו, פצצות נפלו ברחובות בהם עבר בדרכו, אך דבר לא הניא אותו מכיבוד אמו בביקורו היומי במעונה.

באחד הימים בעיצומה של המלחמה, שהה רבי משה בבית אמו כדרכו, וכשביקש לצאת - קירב את אוזנו לחלון הבית לוודא שאינו שומע קול שריקת פגז. כשחש שהמצב שליו ורגוע, קם לצאת מן הבית, ואז שאלה אותו אמו: 'לאן אתה ממחר היום, בני יקירי? הרי עוד לא טעמת מהעוגה שהכנתי במיוחד עבורך?' רבי משה הביט בשעון ובמגש העוגות שעל השולחן, ומלחמה התחוללה בליבו. מצד אחד, סדר יומו המוקפד זועק לו להמשיך ולצאת, כי הוא ממחר. מצד שני, הרי אמו עומדת לפניו ומבקשת שיטעם מהעוגה, הוא יודע שהדבר ישמח את ליבה אם יתעכב עוד קצת, יטעם משהו, וגם יחמיא לה על העוגה. מה עושים עכשיו?

חולפות שניה או שתיים של התלבטות, ואז מכריע רבי משה: כבוד אמו עדיף. סדר היום יכול להמתין, המשימות הדחופות לא בוערות לעכשיו, הכל יכול לחכות. כעת הוא בבית אמו ומרוכז בתפקידו האחד והיחיד: לכבד את אמו!

שניה לאחר קבלת ההחלטה, נשמע לפתע קול פיצוץ עז, שהחריד את השכונה כולה - - - בום!

פגז ענק והרסני, נחת על מפתן דלת בית הוריו, בקול רעש עוצמתי ומחריד. ענן אבק היתמר צמוד לדלת הבית, ור' משה ואמו נפלו המומים, כמאובנים, על מקומם. רק אחרי כמה רגעי התאוששות הצליח רבי משה לקום מהכסא, ולצאת לבחון את ממדי ההרס... הוא מביט החוצה, ומגלה כי גרם המדרגות בו היה אמור לרדת באותן שניות גורליות - התפרק לרסיסים, נהרס ונחרב עד היסוד. שירי הפגז עוד העלו עשן סמיך, רסיסיו התפזרו לכל עבר. 'נס! - זעק ר' משה בהודאה עמוקה לבורא עולם, 'נס שלא יאומני! דקות ארוכות עמד ובחן את ההרס הרב שגרם הפגז, והבין כי לו היה ממחר לדרכו ולא נותר בבית אמו כבקשתה - היה נהרג ומוטל כעת בתוך חלקי הרסיסים רח"ל.

את סיפור נס הצלתו האישי, היה ראש הישיבה רבי משה שובקס מרבה לספר לתלמידיו, למען יידעו ויבינו עד כמה גדול כוח כיבוד הורים, המצוה שהגנה עליו והצילה את חייו. תלמידו, הרה"ג רבי ישראל חיים אושרי שליט"א ששמע ממנו את הדברים לאשורם, סיפר את הסיפור בשמו למען נדע ונבין: נכון, כולנו עסוקים, טרודים במגוון משימות, לחלקנו יש כבר משפחות ברוכות, ואיש איש שקוע במעשיו ובמשימותיו. למרות כל זאת, חשוב לזכור את הזכות והחובה לבקר בבית ההורים, גם אם זה לוקח זמן, גם אם זה דורש מאמץ. ביקור בבית ההורים, זו שעה יקרה של הוקרה על השעות, הימים והלילות שהקדישו עבורנו הורינו מהרגע שנולדנו ועד היום. ואם אנו נורא עסוקים - נראה לנגד עינינו את תמונתו של רבי משה רץ בין הפצצות והפגזים לבקר את אמו במסירות נפש, ודווקא הזכות הזו היא שעמדה לו והגנה על חייו!

רב הנסתר

מאמר חד"ל או מעשה רב בנושאי מצוות כיבוד הורים נטמנו בתמונה, גלו ושלחו לנו, ואולי תזכו בפרסים!

horeinuorg@gmail.com

הזוכה בין הפותרים נכונה לפרשת תצווה:
אליהו לוי

פתרון חידת 'רב הנסתר' לפרשת כי תישא:
רב אסי הוה ליה ההיא אמא זקינה אמרה ל' בעינא תכשיטין
עבד לה (אמו של רב אסי בקשה ממנו שיכין עבורה תכשיטים,
והכין לה) קידושין ל"א ע"ב

ההורים שלך - נקודת האמונה שלך

אחת הנקודות העיקריות והיסודיות במחשבה ובהבנה של מצוות כיבוד הורים, היא ההבנה של הקשר בין מצוות כיבוד הורים והאמונה בקב"ה. וזה חוץ מהעניין הרגיל של דבקות בקב"ה בקיום המצוות, כמו שכתוב בפסוק בספר דברים (י' כ') את ה' אלוקיך תירא ואותו תעבוד ובו תדבק וכו' שמתוך היראה האדם בא לעבודת ה' ומעבודת ה' אדם מגיע לדבקות בו.

ומלבד העניין הזה של דבקות בקב"ה באמצעות קיום המצוות, ישנו גם את העניין המיוחד של כיבוד הורים שהוא יסוד מהותי באמונה היהודית, הנמסרת מאב לבנו מאז מעמד הר סיני וכפי שכתבו כל גדולי המפרשים מהראשונים ועד האחרונים, ומי שכופר באביו הרי הוא מכחיש את כל מסירת האמונה היהודית. ואלו הן שתי נקודות אשר וודאי ראויות למאמר בפני עצמו, אולם כאן דווקא הנושא הוא הנקודה השלישית שיש במצוות כיבוד הורים, והיא יותר בהבנת שורש העניין של הניסיון במצוות כיבוד הורים.

עיקר הניסיון והקושי עברנו הוא בטענות שיש לילדים על הוריהם. הטענות יכולות להגיע מנושאים שוליים הזכורים מקטנות, ועד חילוקי דעות מהותיים בימי הבגרות ואף הלאה, אמנם ההבנה היא שצריכים לכבדם מכל מקום, אולם רבים חושבים כי כאן טמון הקושי. ומוכנים בפה אחד לומר שוודאי חשיבותה של מצוות כיבוד הורים גבוהה וחשובה אולם "ההורים שלי זה אחרת", בגלל - כל אחד וסיבותיו וטענותיו.

אולם חשוב להבין כי מלבד עצם העובדה שכמעט לכל אדם יש איזה שהן טענות על התנהלות מסוימת של הוריו לאורך חייו, ואם כן למי דברה התורה שמחויב בכיבוד אב ואם ללא עוררין? בוודאי

1. הקדמה, עמ' כ"א

שגם עם כל הטענות והמענות שיש בלבך אתה עדיין מחויב בכך. אבל יותר מזה.

עצם המחשבה שיש לך טענה על הוריה ומשום כך הנך נפטר מחיובך כלפי הוריה, הרי היא כאפיקורסות גמורה, שהרי מי שנתן לך את הוריה האלו זה הקב"ה, ובדואי שלא הייתה כאן "טעות" או כישלון כלשהו אלא אדרבה, ההורים האלו הם המדויקים לתפקידך בעולם. ואם כן, זהו בדיוק המקום בו אתה צריך לעמוד, עם האנשים האלו שסביבך, עם הוריה וכל הסובב אותך.

כלומר, שאם קם אדם וטוען שההורים שלו לא בסדר ולכן הוא פטור מכיבוד הוריו, הרי מלבד הטעות ההלכתית, יש כאן טעות מחשבתית חמורה, שבזה מתריס כביכול כלפי מעלה שלא נתנו לו את "ההורים הנכונים". וכך גם כותב בספרו 'טיב התחזקות - כיבוד אב ואם' הגאון הצדיק המקובל רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א. "כשהאדם מכבד אביו ואימו הרי הוא מראה בזה שהוא מרוצה מהנהגת השם יתברך עמו, שנתן לו אב זה ואם זו, ויודע ומסכים שבוודאי מותאמים הם עבורו בדיוק לפי שורש נשמתו. ובהיפך אם אינו מכבד אביו ואמו ומתכחש להם, הרי הוא כקורא תיגר על הנהגת השי"ת שנתן לו הורים אלו"

וממשיך בדבריו שם "והעניין הדומה בזה, הוא חומר עוון המאבד עצמו לדעת, שמאבד כל חלקו לעולם הבא, ואף אינו נקבר בקבר ישראל כידוע. מחמת שהוא מתכחש וכופר בעצם הנהגת הבורא ברוך הוא עמו, ומתייחס מן החיים שהעניק לו חי החיים ב"ה. - כן האיש הלך, שאינו מכבד את הוריו מתכחש למוצאו ולהוריו מולידיו בעולם, ואינו מקבל הנהגת הבורא עימו. ולפיכך עונשו חמור עד מאוד, כי מראה שאינו מרוצה ואינו מסכים בעצם הבריאה שבראו השי"ת בעולמו, ודו"ק".

ניתן להפנות שאלות ליועצי 'הורינו'
עבור מדור זה בכתובת דוא"ל המופיעה
בגב הגיליון. סודיות מובטחת.

והשיב לב שאלות ותשובות משולחנם של יועצים רבניים ומטפלים

שמי אלחנן, אני בחור בישיבה קטנה ומתגורר באחת משכונות ירושלים. אני יושב וכותב לאחר לבטים ארוכים עם עצמי, יש דברים שדווקא כשמעלים אותם על הכתב הם פתאום יותר "בעיה", ואצלי זה פשוט קושי שיש לי עם עצמי. אומר את זה פשוט, מבחינות מסוימות אני לא מעריך את אבא ואולי אפילו מתבייש בו. הוא באמת אדם טוב וירא שמים, יש לו עסק קטן שמפרנס את המשפחה שלנו, אבל מבחינת לימוד, בואו נגיד שהוא לא מישהו שאני יכול להתפאר בו. ההורים שלחו אותי לישיבה מצוינת, רוב חברי בשיעור בנים לאברכים תלמידי חכמים, חלקם נושאים משרות תורניות, וזה מתבטא כמעט בכל יום שאומרים חידושים בשיעור בשם אביהם, או מזכירים בכבוד את אביהם. ואני, מה אעשה ואני לא יכול לומר שום חידוש, או קושיה או תירוץ טוב בשם אבי. אני מתבייש בעצמי שכך אני מרגיש, אבל מה לעשות, להתכחש לזה? אני פונה אליכם בבקשה - תנו לי עצה טובה איך לכבד את אבא מכל הלב ולהתגאות בו ולהעריך אותו באמת.

מי הם ומה דרגתם. כלומר, שיש כאן ניסיון שהוא רק שלך, מול עצמך. לאבא שלך אין שום קשר לזה. אתה זה שצריך לעשות עבודה עם עצמך ולעמוד בניסיון החברתי, ולחשוב ולהתאמץ איך אתה מוצא עוד ועוד צדדים של הערכה וכבוד לאביך, שהרי זה הניסיון שלך. וראינו מגדולי ישראל שהיו מכבדים מאוד את הוריהם שהיו לפעמים אנשים פשוטים מאד, כלומר שעצם חיוב הכבוד כלפי אביך הוא חיוב שלך וניסיון שלך והלוואי ותצליח בעז"ה לעמוד בו בגבורה, ולכבד את אביך באמת ולזכות בחיי העולם הזה והעולם הבא.

אלחנן היקר, כל הכבוד על היוזמה לכתוב. זה באמת לא תמיד קל, במיוחד בגילך, להבין את זה שאין שום דבר מוצדק בחשיבה הזאת, שהרי וודאי שאביך אדם גדול בפני עצמו במה שכל חייו עובד את ה' בדרכו, חוץ מלחץ חברתי שאתה מצוי בו. ובוא נניח לרגע בצד גם את זה, שנשמע מתוך דברך שעמוק בליבך אתה כן מעריך אותו ומכבד אותו מעצם זה שהוא אביך ואוהב אותך ומסור אליך, אחרת זה לא היה כואב לך כל כך. אבל נקודה אחת כן חשוב להרחיב בה - ההערכה שקשה לך לחוש כלפיו. התורה אומרת לנו, לכל אחד ואחד מאיתנו, לכבד את הוריה, לא משנה

איך אפשר להקיש כבוד הוריו לכבוד המקום?

לקב"ה שום "תועלת" מכך. וא"כ מה הדמיון בין חיובי הכבוד שאדם מחויב לקב"ה, לחיוב הכבוד שהבן מחויב לאביו ולאמו, ואיך הוקש אם כן, כבוד אב ואם לכבוד המקום מחמת סברת "שלושה שותפים באדם".

ומבאר הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצוק"ל, "ונראה הפירוש בזה הוא שחיוב כיבוד אב ואם אינו מצד החסד שעשו לו אביו ואמו, אלא הוא מצד עצם השותפות שיש להם שנברא על ידם. והעניין הזה של חיוב כבוד אינו מצד הכרת הטוב על החסד שאביו ואמו עשו עבורו, שהרי כלפי כל חסד שאדם עושה עם חברו לא מצאנו שהוא חייב לגמול לו בכבוד עבור החסד, ואפילו בחסד גדול מאוד, לא מצאנו שחסד מחייב כבוד.

אלא חיוב הכבוד הוא עניין של שותפות בבריאת האדם עצמו, וכיון שיש חלק ממנו שנברא כביכול על ידי הוריו, לפיכך מחויב הוא לכבדם. כי הם למעלה ממנו, הם הבוראים כביכול, והוא הנברא. ובסדר הזה הם למעלה ממנו ולכן חייב לכבדם. ומה ששאלנו שהרי חלקם פחות מהחלק של הקב"ה, או שהם מתכוונים גם לטובת עצמם לעומת החלק של הקב"ה שלא שייך כך, כל החילוקים האלו נכונים כלפי הכרת הטוב רגיל, אבל כאן יש למעלה, חיוב של כבוד כלפי מי שלמעלה ממך כיון שהשתתף בבריאתך.

ולכן לגבי חיוב הכבוד השווה הכתוב כבוד המקום לכבוד אביו ואמו, מצד זה ששלושתם שותפים בו, מכיון שברגע שאי אפשר זה בלא זה, אם כן יש להם חלק מהותי בעצם קיומך ועל זה לבד אתה חייב בכבודם. ומה שכתבו שהכופר בטובת הוריו כופר בטובתו של מקום, היינו שברגע שאתה כופר בטובה קטנה סופך שתכפור גם בכל טובה שהיא וגם בחלקו של הקב"ה.

דרשו חז"ל¹ "תנו רבנן, נאמר כבוד את אבין ואת אמך (שמות כ' י"ב) ונאמר (משלי ג' ט') כבוד את ה' מהונך, השווה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום וכו' ובטעם הדבר שהשווה כבוד אביו ואמו לכבוד המקום, אומרת שם הגמרא שהוא מסביר "וכן בדיון, שיוקשו לכיבוד ומורא על הבן שהרי אף הן שותפין למקום בו.

והקשה מרן ראש הישיבה הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצוק"ל² שהסביר הזאת קשה, שהרי אין כאן שותפות וחלוקה שווה, וכמו שאומרת הגמרא "והקב"ה נופח בו נשמה, מראה עין, ושמיעת אוזן ודיבור". וזה פשוט שאלו הם עיקר האדם, הנשמה, הדיבור והשמיעה וכו' וא"כ איך "השווה" כבודם לכבוד המקום, הרי כל השותפות הזאת אינה שווה. ואדרבה, היה ראוי שיהיה מחויב יותר בכבודו של הקב"ה לפי שיש לקב"ה חלק גדול יותר בשותפות.

ועוד הקשה הגאון רבי חיים פנחס זצוק"ל, שהרי לא רק השותפות עצמה אינה שווה אלא כל בסיס הכרת הטוב שהיא התשתית של כיבוד אב ואם, אינה דומה הכרת הטוב לקב"ה ולהוריו. ובוודאי היה ראוי להתחייב יותר בכבוד המקום על גודל טובתו יותר מכבוד אביו ואמו. וכמו שמבאר בספר חובת הלבבות³ שיש לאדם חיוב להודות למי שמטיב לו וכוונתו להטיב בשבילו יותר מאשר מחויב למי שאין כוונתו עליו לטובה" ולגבי הכוונה לטובה יש חילוק גדול בין הקב"ה לאבא ואמא, שהרי להורים יש גם נגיעות בעניין זה שמביאים אותו לעולם,

וכמו שכתב במרפא לנפש שם וזה לשונו: שהרי האדם מתאוה שיהיה לו בנים ובוודאי כוונתו גם לטובת עצמו, ויש מקום שמקווה בו לטובה לעת זקנתו או להביאו לחיי העוה"ב, עד כאן. ומה שאין בכל הטבת הקב"ה לברואיו שאצלו הכל רק לטובת האדם ואין

אלא חיוב הכבוד הוא עניין של שותפות בבריאת האדם עצמו, וכיון שיש חלק ממנו שנברא כביכול על ידי הוריו, לפיכך מחויב הוא לכבדם. כי הם למעלה ממנו, הם הבוראים כביכול, והוא הנברא.

1. קידושין ל': 2. מובא בתוכחת מוסר, מאמר ל"ו 3. תחילת שער עבודת אלוקים, ובפי' מרפא לנפש שם

לעילוי נשמת
יחזקאל משה בן שלמה

לרפואה שלמה
אברהם מתתיהו בן
חיה בריינדל

לזש"ק
אלישבע בת תרצה

לזיווג
חיים מאיר בן שרה

להצלחה וס"ד
רבקה בת שרה